

Strategi for bekæmpelsesmiddelforskningsprogrammet 2015-2020: Principper og virkemidler

1. Introduktion

Der er på bekæmpelsesmiddelområdet (pesticider og biocider) i Danmark iværksat en lang række tiltag med henblik på at understøtte målsætningerne om at minimere forbruget af bekæmpelsesmidler og sikre en anvendelse, hvor der i videst muligt omfang tages hensyn til miljø og sundhed. Miljøstyrelsens Program for Bekæmpelsesmiddelforskning er et af tiltagene hertil.

Bekæmpelsesmidler omfatter pesticider (plantebeskyttelsesmidler) og biocider (f.eks. desinfektionsmidler, insektmidler, muse- og rottemidler og træbeskyttelsesmidler).

Programmet har et administrations-understøttende sigte og skal bidrage til at tilvejebringe et bedre videngrundlag for administrationen af godkendelsessystemet på bekæmpelsesmiddelområdet og derigennem opfylde kemikalielovens generelle formål om forebyggelse af sundhedsfare og miljøskade i forbindelse med fremstilling, opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af kemiske stoffer og produkter.

2. Formål

Formålene med programmet for bekæmpelsesmiddelforskning er at bidrage til at sikre fortsat udbygning og styrkelse af videngrundlaget for vurdering af bekæmpelsesmidlers sundhedseffekter og deres effekter på miljø og natur. Det skal sikre:

- en bedre forståelse af midlernes miljøpåvirkning og sundhedseffekter,
- et bedre grundlag for regulering af bekæmpelsesmidler,
- bedre mulighed for at nedbringe den samlede belastning af miljø og sundhed,
- en medvirken til udviklingen af alternative bekæmpelses- og forebyggelsesmetoder.

3. Temaer

3.1 Sigtelinjer for bekæmpelsesmiddelforskningen 2015-2020

Risikovurdering og regulering af bekæmpelsesmidler er bundet op i EU forordninger om godkendelse (biocidforordningen og pesticidforordningen) og rammedirektiv for bæredygtig anvendelse af pesticider. For at sikre en fortsat dækkende og up-to-date risikovurdering og regulering af bekæmpelsesmidler i

fremtiden, skal der være forskning og videnopbygning, der omfatter alle forskningsfaglige aspekter, som vedrører bekæmpelsesmidler og deres anvendelse (fysiske, kemiske og biologiske forhold samt samfundsmæssige, sociale og økonomiske forhold).

Det skal tilstræbes, at forskningsprogrammets projekter fremadrettet så vidt muligt har en international dimension, således at projekterne både opfylder et nationalt behov og udfylder de videnhuller, der er identificeret i forhold til godkendelse eller anvendelse af bekæmpelsesmidler internationalt - herunder især i EU. Det forudsættes fremadrettet, at beskrivelsen af forskningsprojekternes forventede resultater sætter dem i forhold til gældende guidelines (EU og OECD) og relevante retningslinjer (nationale eller EU) for godkendelser af både pesticider og biocider
Tværfaglige og projekter med internationalt samarbejde anses som vigtige for at få ny viden til området.

3.2 Særlige forskningstemaer

I perioden 2016 – 2020 lægges der særlig vægt på en styrkelse af videngrundlaget inden for en række specifikke områder.

Tema 1: Bekæmpelsesmidler og sundhedseffekter på mennesker

Dette tema omfatter de u hensigtsmæssige konsekvenser bekæmpelsesmidler kan påføre menneskers sundhed generelt, herunder under udførelse af deres arbejde. Den ny viden skal indgå i den løbende vurdering og risikovurdering af bekæmpelsesmidler i forbindelse med fare- og risikovurderinger både nationalt og i EU.

En række undersøgelser har vist, at der mellem lægmand og eksperter er meget forskellig opfattelse af, hvad der er farligt ved anvendelsen af bekæmpelsesmidler. Et mere nuanceret kendskab til, hvorledes lægmand forstår risiko og fare, forventes at kunne bidrage til at reguleringsinitiativer kan formidles mere målrettet og dermed få større effekt.

Tema 2: Bekæmpelsesmidler og vandmiljøet

Dette tema omfatter de utilsigtede effekter for vandmiljøet, der kan forekomme ved anvendelsen af bekæmpelsesmidler (pesticider) i landbrug, gartneri- og frugtavl, samt ved anvendelsen af bekæmpelsesmidler (biocider) som udledes til miljøet direkte eller indirekte via rensningsanlæg.

Der er for vandmiljøet behov for forskning i bekæmpelsesmidlers forekomst samt effekter på individer, populationer og samfund af fisk og smådyr med henblik på at kunne vurdere population- og økosystempåvirkningen i vandløb og søer. Der mangler viden om udveksling af stof mellem sediment og vandfasen, og om hvordan organismer, der lever i sedimentet, påvirkes af stoffer bundet til sedimentet.

Der er fortsat behov for forskning i bekæmpelsesmidlers nedsvivning til grundvandet og de faktorer, der kan påvirke beskyttelsen af grundvandet.

Specielt for arealer der ikke dyrkes i omdrift, f.eks. parker, græsplæner, frugtplantager og befæstede arealer – mangler der viden om nedsvivningsrisikoen ved anvendelsen af pesticider.

Der mangler viden om mulighederne for at identificere særligt pesticidfølsomme areal-typer på lerjorder.

Tema 3: Bekæmpelsesmidler og det terrestriske miljø

Dette tema omfatter dels forekomst og ophobning af bekæmpelsesmidler samt effekter på organismer i de øvre jordlag, dels konsekvenserne af anvendelsen af bekæmpelsesmidler for plante- og dyrelivet i andre dele af det terrestriske miljø.

Bekæmpelsesmidler påvirker ikke blot målorganismer, men kan også påvirke biodiversiteten og den økologiske struktur. Denne påvirkning er dog som regel en del af multiple stressfaktorer. Metoder til at isolere påvirkning fra bekæmpelsesmidler fra andre stressfaktorer er ønskeligt i reguleringsmæssig sammenhæng, men er stadig ikke udviklet.

Ligeledes er metoder til kvantificering af betydningen af den historiske anvendelse af bekæmpelsesmidler på den nuværende miljø- og naturtilstand ønskeligt.

Tema 4: Optimal anvendelse af bekæmpelsesmidler

For at understøtte brugen af principperne om integreret plantebeskyttelse skal der fokuseres dels på videreudvikling af plantebeskyttelsesmetoder og -strategier, som kan fremme en reduceret anvendelse af bekæmpelsesmidler, dels på udvikling af omkostningseffektive plantebeskyttelsesstrategier. På biocidområdet er det også relevant at se på mere integreret beskyttelse, og der er på begge områder behov for en øget forståelse af, hvilke socioøkonomiske barrierer, der har indflydelse på erhvervenes anvendelse af nye beskyttelsesmetoder og -strategier, eksempelvis beslutningsstøttesystemer og tilhørende markregistreringer.

Anvendelsen af bekæmpelsesmidler vil altid kunne medføre, at der udvikles resistens over for den kemiske behandling. Tidsfaktoren for, hvornår der udvikles resistens, er afhængig af, hvorledes bekæmpelsen udføres, herunder hvor stor variation der er i anvendelsen af bekæmpelsesmidler. Et bedre kendskab til de faktorer, der ved brugen fremmer resistensudvikling, bør etableres. De økonomiske konsekvenser, når der er konstateret resistens, skal sættes i forhold til omkostninger til anvendelse af driftsformer, der minimerer resistensudvikling.

For biocider er der fokus på bæredygtig anvendelse af biocidholdige produkter. I den forbindelse er bl.a. årsager og følger af resistensudvikling, herunder sekundære effekter i miljøet vigtige aspekter. Udvikling og anvendelse af principper om integreret skadedyrsbekæmpelse samt alternative bekæmpelsesmetoder er ønskelige. For biocider kan tiltag inden for f.eks. produktionsfasen desuden reducere behovet for biocidbehandling via produktdesign vha. andre materialer og teknikker, der forebygger vækst af uønskede organismer.

Tema 5: Eksponeringsveje for mennesker, natur og miljø

Vurdering og udvikling af eksisterende eksponeringsmodeller kan give mere viden til risikovurdering af bekæmpelsesmidler indenfor EU på sundheds- og miljøområdet. Der er i nogle tilfælde behov for mere viden om transportvejene for biocider og pesticider fra deres udbringningssted til deres forekomst i miljøet.

Der kan være behov for at vurdere, om EUs standardscenarier for eksponering af biocider også dækker specielle nationale forhold i Danmark, som kan variere fra de standardforhold, der er opstillet i EUs vejledninger.